

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХАҢЫАТА

№ 131 (7518) ♦ 1993 с.л., Сэтгүүлн 4 хууд. Чэллээр ♦ Сүмбата 25 солжубай

Герасим ПЛАТОНОВ,
употребил бырабы-
ланын председате-
ля

байысык туһанар. 99
предприятие, тарилта,
байысык хабарламалар

хааччыллар. Комбани ба
рыс миллэрбит үбүнөн б
квартиралаах дьнэ туту
луна.

CHA.

ОЙУУНУСКАЙ ААТА ААТТАНА

«Тыл кэриэһэ тыыннаах буолуоҕа» диэн улуустааҕы

Чурапчы оройуона... Чурапчы улууһа... Кам-сэрдин ааһар — олох моһуона уларыһар. История көлүөһэ «оройуона» онугар «улуус» диэн өйдөбүлү эмнэ төттөрү эргитэн ажалла, Саха сэнгалаах ону атыгырааба-та бадахтаах: суруйбутунан, саҥар-быһынан бардыбыт, ыраах-чэһини сир-дэриини тэлэһини, сүтэн баран дойдутун булбут аймахтыыны көрүс-түбүт. Тыл үөрэхтээхтэрэ сабаҕалымыларыннан, «улуус» диэн өйдөбүл «ил» уонна «уус» диэн тыллар ситимнэ-һинилэрттэн үөскээбит. Ол аата, бы-һаччы өйдөөтөххө, элбэх ара уустара илээтих-эйлээтих түмөсн олоруу-лара буоллара, Онон бу үтүө төсхөл-лөөх тылы саха киһитэ ылынара чуолкай.

Ону аһан улуус умуллубуту уһу-

гуһунар, умуллубуту улатар кыах-таах эбит. 1913 сыллаахха дээрэ би-лингви Чурапчы уонна Таатта улуус-тарын нэһиликтэрэ биир Боотуруус-кай улуус буолан олохтохтара. Саха бастакы үөрэхтээхтэрэ бу улуустан тахсыбыттара. Улуус эргийэр киниз Чурапчы этэ. Үөрэххэ, сырдыкка та-лаһар Таатта урлаттара куоратка Чу-рапчынан кэлэн аһаллара. Хоочугур Олексей оҕото Былатыан, кэлин улуу Ойуунускай буолбут киһи, Чурапчы-нан үгүстүк сылдьыбыта. Онон үрдүк-кэ көмпүт айаһын аартыга, суолун то-дойо Чурапчы буолар. Чурапчы дыо-но-сэргэтэ П. А. Ойуунускай төрөөбү-тэ сүүс сыла туолуутун кинини биир дойдутаахтарын курдук истинник, чу-гастык ылынан туран бэлэттиллэрэ сирдээх.

Тохтобул — Сленцов-тар сайылыктара.

Өлөн баран төпсөлүн...
Онтон тылтан кэлин—
Киһи ырыата ылланыа,
Киһи аата ааттаныа.

Ити П. А. Сленцов—Ойуунускай кыһа Сардаана аҕатын сырдык кэрэһингэр аһабыт тыллара. Сар-даана Илатоновка конференция аһылымытыгар, На-дежда Баболовскай, Василий Кузьмин, Иван Бушкови, Анна Пудовкина сэргэ, бэйэтэ суруйбут хөһөөннөрүн аахыта кэрэхсэбиллээх. Бүтүгү күө-нээххэ киһи—Ойуунускайга саамай чугас, суос-соҕо-тох хаалбыт хаан-уруу киһи. Онон хөһөөннөрүн тыл-лара истэн ийбэн, хаантан хаан тахсарга дыллылар.

Конференцияны аһар киирэн тылы Чурапчы улууһун дьаһалтатын баһылыга И. С. Сивцев ылар:

—Саха Республикатын бүтүгү суверенитета, Конституцията, Платон Ойуунускай, Максим Аммо-сов ааттарынан быстыспат ситимнээхтэр. Биир Боотуруускай улуус төрүттээх Таатта уонна Чурапчы дыо-ну-гар Ойуунускай күндү. Киһи ыраахан күннэригэр уонна кинизхэ тыһыс сыһыан үөһөтөн соҕоноллуб-бут кээнгэр саха норуота Ойуунускайга тапталын утарыһаата. Чурапчы дыоно Ойуунускай оҕоһото Акулина Николаевна уонна оҕолоро атахтарыгар турууларыгар көмө-өйбүл буолбут үтүөлээхтэр. Саха чулуу уолун үрдүк аатыгар уруй-туску буол-лун!

Республика сазалтатыттан сылдыар правитель-ство биир тутуах үлэһитэ А. И. Понсеева: «Олох уларыһар. Ол эрэри төрөөбүт норуоттарын туһугар сулууспаабыт, олохторун биэрбит дын ааттара хаһан да өлбөөдүбүс суоҕа. Ойуунускай аата аатта-на туруо»,—диэн бигэ эрэллээгин ыалдьыттарга уонна норуотчулурга тириэртэ.

П. А. Ойуунускай төрөөбүт-үөскээбит дойдуттан —Тааттатаан кэлбит улуус дьаһалтатын баһылыгы солбуйааччы Р. П. Неустроев маанык не хөһөөн-ноох эбэрдэ тылы эттэ:

—Таатта улууһун олохтоохторугар —эппиттээх ил. Биир дойдутаахтык сүүс сылын бэлэттиргэ-иллэрэ сылтан бэлээннэһибит. Бары билэргит кур-дук, сайын Ойуунускайга аналлаах улахан ыһах ыһах-ыһах. Онуоха атын улуустар эинэ көмөлөс-түлэр. Сырдык аатын үйэтигинэ үгэс өрүттээх үлэ-һыттылар. Дэлбэрийбиккэ музей үлэһит. Ити алааска Ойуунускай төрөөбүт-үөскээбит былаана тулар. Ытык Күөлтэн чугас Хадааһы дын алааска литературнай-художественнай комплекс тэрилтэ-смыллар. Итинэ суруйааччылар олохтоо дьаһал-лаларынан элбэхтээхтэр. Улууска 1986 сылтан са-лаан Ойуунускай аадылара ытыллаллар.

Билигин дарааһы, хомойуох иһин, Ойуунускай хараарда сатааччылар (биир дойдутаахтык Тохто-бул, Ласков) көстүтүлүлэр. Хаһыат көмүө кини-лэргэ харла биэрэн турабыт. Ойуунускай дыоно-сэргэтэ көмүскүүбэр саарбахтаабыллар. Ваһига, таатталар, Ойуунускайынан кээн туттабыт. Ойуу-нускай сүүс сылын бэлэтээһин—Таатта улууһун эрэ буолбонка, республика бүтүгүнүн бырааһы-ныга. Ону аһан бу күнү киһи-аймах прогрессив-най өттө барыта бэлэтиир.

Руслан Петрович таатталар ааттарыттан аатыр-быт художник И. П. Попов уола И. И. Попов онор-

бут Ойуунускай кыраахык биһун чурапчыларга өй-дүү-сааһы сылдылларын туһугар бэлэттээтэ.

НОРУОТУ ИТЭБЭПНЭТЭХТЭРЭ.

«Тыл кэриэһэ тыыннаах буолуоҕа» диэн дамы-лаатынан конференция научнай чааһын бастакынан саҕалыыр чэс олохтоох киһинэ, суруйааччы С. А. Поповка—Тунакка, барыллар:

—Үтүө дын наҕарыаһы иһини күөһүгэ таһаара-ры төрүүдүлэр. Өскөтүн ким эмит «иһиги, сахалар, оннук иһигиэххит дуо» диэн ыһыттылар «баар, ол —Платон Ойуунускай» диэх этим. Киһи Дьоккуус-кайга үөрэнэр сылларыгар өй-санаа өртүнэн сипи-тэ-хоннута. Оссө 21 саастааһар «Жехсоруцов» диэн иһин баттаан демократическай дыйскалаах бастакы суруйуутун холонмута. П. Ойуунускай уон-на М. Аммосов саха норуотун бастакы социалистары атылар. Саха кэскилин туһугар охсуһууга турумуу-тара. Норуоттарын иһириэһин үрдүктүн туттутта-ра—ол элбэһи этэр.

Көм бастаһын айы туох буолбуту—дыһкэрэн иһэр. Баары ырыдыһынан үөрэтэр комитэ тийбэн кэллэбит. П. А. Ойуунускай республика үлүһчү-лаах салайааччыта этэ. Саха олоһор, иһини дыһ-батыгар дыһун суолтааһа бопуруостары быһа-рыһа киирсэбитин билигин докумуоннартан билэ-бит. Революционнай комитет председателинэн үлэ-лин олорон 1922 сыллаахха «сибирский» быһаһы-утары турбут саха бырааттарга туһаайан ыһырын таһаарыта «Манчаары» хаһыат 9-с №-гар баар. Ону сахалар ылыммытара: сааларын-саадаһарын ууран биэрбиттэрэ. Ити амнистия уонна «Ман-чыас» историческай суолталара, өнөлөрө улахан.

Саха Республикатын үтүөлээх юриһа М. Федо-ров П. А. Ойуунускайы саха бастакы государство-веди, правоведин быһытынан бэлэтиир. Аммо-совтыын Саха сирин көңүлүн өссө оччолорго ту-руорсуубуттара, республика бастакы Төрүт Соҕуонун бэлэниэһинтэрэ.

П. Ойуунускай Тыл уонна культура институтун тэрийиңэ өтөлөөх. Ити институт үлэтин Ойуунус-кай бэйэтинэн хаа да ыл салайбыта. Наука үлэ-һит кадры үөскэтиңэ олук ууруллубута. Норуот-былыргытын уһунар, эргэ төпсөлөр көмүгэр фоль-клору хомууар үлэһит тэрийбитэ, фольклору наука эйгэтигэр илалэрибитэ. «Литература үлүһчүлэһитэ» диэн суруйууттар олоххону көмө сатааччыларга харда биэрбитэ. Ити өйдөтөр суруйуу билигин да суолтатын сүтэрэ илик. Отучча айымныытан та-һан «Ньургун Боотур» олоххону суруйбута. Үтүө киһи үлэһэ үйэлээх буолар эбит.

Киһи тоһо даҕаны оччотуоду политическай олох-күүрээһинин саҥардар, саха бастакы суруйааччыла-рын көмүскээһинэ, кинилэргэ ытыттыллыахтык сыһыаннаһыта.

Ойуунускай —норуот ырыаһыта, суруйааччыта. Төрөөбүт норуотун тылын дьиттэрлик баһылаабы-та. «Кыһыл Ойуун» («Добун Ойуун») ре-волюция саҕана саҕалаабыта. Онон норуот кыһы-га дуулуур барыллар. Философскай суруйууларын-тан «Улуу Куданса» ситэ үөрүһүтэ иһик. Ити айымныы буолуу, уларыһы көмүгэр театр сит-катыгар тахсыбыта элбэһи этэр. Ойуунускай фило-софията иһин хайыскалаах биир—саха төрүт фи-лософиятыгар олохуруу, иһинэ —аан дойду фило-софиятыгар тардысты.

Киһи драмалара Саха театры сайдарыгар көмө-лөспүттэрэ. «Ойуунускай —актер, театровед» диэн өйдөбүл эбэн биэрнээххэ сөн.

Ойуунускай лирикаһыгар саха киһитин набыл-майгыта барыллар. «Татыһык ыһыһыра» хөһөөн хайдахтаах курдук истин, иһирэх тыллаабыт. Ити —ара таптада, Ойуунускай таптада. Оттон кэлсэ-нэрэ олох муударайынан толорулар.

Туһаан, хараһа санаалаахтар биири кыайбатах-тара—Ойуунускай «норуот өстөөгө» диэн норуоту итэбэппэтэхтэрэ. Саха норуота байытын улуу уолун аатын өрө тутта.

НАЦИОНАЛЬНАЯ РЕВОЛЮЦИОНЕР ЭТЭ

Историк, СГУ профессора Г. Г. Макаров «П. А. Ойуунускай—Саха сирин үһүлүчүлээх государст-венный деятель» диэн дамылаатын сүрүн не хөһөөн-маанык:

—Ойуунускай общественной-политическай олоһор сыһыаннаһа маһайгы брошюраны ССКП сүүрбө-һис сүһүн кэнниттэн, 1957 сыллаахха, таһаартар-бытым. Киһини революционер быһытынан сыһа-лааһына араас санаа баар. Бастатан туран, «Ойуунускай —пролетарскай революционер» де-иэр. Ол эрэри билиэххэ, сахаларга, ол саҕана про-летариат (рабочай кылаас) суох этэ. Ити да буол-лар, Ойуунускай пролетарскай революционер буо-ларын билэргэтэр, көрдөрөр маһык түгэни аҕала-быт.

Бастаһытынан, Платон Ойуунускай —хамначчыт уола. Ол иһин Максим Аммосовтыын революцияны кылааскабай охсуһуу диэн өйдөөн, үлэһит маасса-ны, рабочайдары, түмүттэрэ. П. А. Ойуунускай 1917 сыллаахха саха рабочайдарын аан маһайгы союһун тэрийсэр. Киһи ол союһтан Общества Куттал суох буолуутун уобаластааһы комитетыгар депутатынан таһаллар. Ону тэнэ эмнэ ити сыһа-Саха сиринэри рабочайдар уонна салааттар депу-таттарын Сэбиэттэригэр депутат буолар. Олунһу-таагы революция кэнниттэн тутта саха уонна нуучка баһыһайдарын уобаластааһы маһайгы сьестэрэ ыһырыллыбыта. Онон большевик депутаттар Серго Орджоникидзе, Е. Ярославский, Г. Петровский, М. Аммосов, П. Ойуунускай сир бопуруоһун, рабочай-дарга адыс чаастаах үлэ күнүн олохтуур уонна кинилэр олохторун туһугар туһунаан модьуйсуубу-тара. Онон кинилэр охсуһуулар, революционнай үлэлэрэ политическай сымаллаах этэ.

Ойуунускай аһа билигин саха национальнай ре-волюционерын быһытынан көрдөрүлүөхтээх. Омугумсууу самнарылар көмүгэр оннук этэр кыалдыбат этэ. Олунһуутаагы революция кэнни-тин саха интеллигенцията санаатын аһаастык этэр буолбута. Сахалар колоннальнай, социальнай бат-талга олохторун туһунаан. Сахалар истэригтэн Ойуунускайы сэргэ М. Аммосов, И. Барахов, С. Ва-силев, С. Аржаков, С. Гоголев уо. д. а курдук революционердар интеллэн тахсыбыттара. Нацио-нальнай политическай союһтар тэриллээлэр.

Онон сахалар ара киирэллэр. Бастакы союһу С. А. Новгородов тэрийбитэ.

Ойуунускай гражданскай сэрин саҕана саха омук эстэбитин, көдүрүбэтин туһугар национальнай эйэ-лэһини олохтообута, амнистия таһаарбыта.

Суверенитет иһин өрүттээх: государственнай уон-на национальнай. Автономнай республикалар нацио-нальнай суверенитетынан туһаныахтаахтар. Ойуу-нускай национальнай суверенитеты дьириник өй-дөөбүт салайааччынан буолар. 1921 сыллаахха ав-тономна туһунаан бырайыак суруйбута. Чекистэртөн элбэх саха үөрэхтээхтарин быһыһабыта.

ЫРЫАТА ЫЛЛАНА ТУРУОБА

научнай уус-уран түһүлгэ дуораана

П. А. Ойуунускай — дьинтээх феномен, сахаттан уһулунчулаах киһи, айылартан дьобурдаах суруйааччы, сахаттан бастаан уочунай.

Кини төрөөбүтэ сүүс сылын туолуутун бэлэтэһин — саха нуруутун национальнай бырааһынныага.

САХА ТЫЛА БАРҔАРАРЫН ТУҔУГАР

Тыл үөрэхтээхтэрин ортолоругар улаханнаах иттиктанар, билииндэр бөдөн учунай, филологическай наука доктора, профессор П. А. Слепцов, бэйэтэ этэрин курдук, «чунку» темага — Ойуунускай тылга үлэтигэр чопчу тохтоон билиһиннэрдэ.

— П. А. Ойуунускай тылга үлэтигэр түмэн, чопчотон үһүс тому бөчөккө тахсарыгар бэлэмнээн кэллим. Мин үлэниир тэрилтэм, Тыл, литература уонна история института, инникитин академическай таһымнаах үлэни таһаарар билиһиннэрэ.

Төрөөбүт тыл тыһыар салгыһыга тэтиэх. Ойуунускай — тыл үөрэхтээх, инникитин кини төрөөбүт сахатын тылын барҕардарга, государственнай таһымга таһаарарга дьулуспута. Онуоха государственнай салайааччы, общественнай деятель, суруйааччы быһыытынан кини далааһыннаах үлэни ыыппыта.

Саха сирэ автономияны ылбытын кэминтэ сахатыты (аккутизация) уонна төрүттэти (коренизация) суолун тутуспута. 1924 сыллаахха республика инникитин госсипарат тыла саха тылыгар нөбөрүн туһунан («Сударыстыба тыллара сахатылларын туһунан») дьаһал таһаарбыта. Республика улахан үлэтигэр Саха АССР Кини Ситэриндэх Комитеттар отчуоттуулар эбит. Холобур, отчотоову сибиэс тойоно Дьоккуускай, Бүлүү инник ардыгар телеграмм сахалык ылылар буолбутун туһунан, отчуоттаабыта баар. Итинник дьаһал 1937 сыллаахха дьэри салҕанан барбыта.

Ол саҕана саха суругун тарҕатар ээбэт тэриллэбит. Онтон 1926 сыллаахха Ойуунускай салаататынан саха суругун комитет тэриллэбит. Ити сыл республика Конституцията оһоһулаубута. Ол Сокуон сүүрбэһиэ ыстатыйатынан саха тыла государственнай статус ылбыта.

Сүүрбэһиэ сылларга коренизация (төрүттэти) саҕаламмыта. Бары оһуолларга саха тыла предмет быһыытынан ылхэриллибит. Онтон сыһыа предметтэри саха тылынан үөрэтти кирибит. Ити барҕары кэриик кэмин устатыгар сахалык тылынан 200-тэн тахса (онтон 60-тан тахсата үөрэнэр) инник бэчээттэни тахсыбыта.

П. А. Ойуунускай эсэ ол саҕана төрөөбүт тылы олохсугуута сэлтөөх суолу тутуспутун билигин кэлэн сөбөбүт. Саха тылыгар термин үөскэти курдук кэскиллээх бонпуруоһу таба быһаарбыта. Атын оһуу тылытан термин ылыыга, бастатан, төрөөбүт тыл кыаһы туһанары ылбыта. Термин кайдах туттуоһу сөптөөгүн туһунан бүтүн саха нуруутугар ытырым таһаарбыта. Отутус сыллар ортолоругар терминология дьанынан үлэлээбит. 1935 сыллаахха «Термин, орфография тылдьытын» оһорон таһаарбыта.

«Тыл не кыаһын, сайдар сокуоннарын үөрэттэтиннэ эрэ тыл барҕарытын хаачыһааһыт», — дьин саамай сөмкө эһитэ. Ити үлэ институт билиһиннэр бастаанан кирибит.

«Саха тыла уонна сайдар суоллара» дьин 1935 сыллаахха суруйбут үлэтэ мөккүөрдээх. Ити үлэ «тыл кыһааскай, пролетарскай буолуохтаах» дьин айдаарар, коммунизм тылын үөскэтэр туһугар кутталлаах хамсааһын бара турар кэмингэр сурулуубута. П. А. Ойуунускай итин кыһааскай өртүн өйүүр эрэри: «Национальнай тыл уонна культура баар буолуохтаахтар, сайдыахтаахтар», — дьин саха тылыгар сирдээх тосхолу бэрбитэ.

Күннүк Урастыранты эттэххэ, саха тыла баарын туһары Ойуунускай ааты умнуллуу суоҕа.

ОЙУУНУСКАЙ УОННА НОВГОРОДОВ

Саха дьахталларыттан бири бастааһынан наука инник суолун тутуспут бири дойдулаахпыт филологическай наука доктора, профессор Е. И. Коркина саха бастаан лингвист-учунай С. А. Новгородов аатын, үлэтин үйэтигэр сыраллаан үлэлэспитин бары билэбит. Кини бу үөрүүлээх күнүгэ саха инник чулуу уолаһа — Платон Ойуунускай уонна Семен Новгородов сыһыаннарын, олорон ааспыт кылгас олохторугар алтыһан ааспыт түгэнигэрин туһунан докумуоннарга оһуоран итэтиилээхтик кэспээтэ.

Евдокия Иннокентьевна ордук П. А. Ойуунускай С. А. Новгородов «саха суруйааччыта» дьин билиминин тоһоһолоон бэлэтээтэ. Өксөкүлээх Өлөксөй аллитерациялар ылларбатах, бэйэтэ туспа суоллаах-интээх суруйааччы айымныларын үөрэтэн көрүү салҕанан барыахтааһын эттэ.

АРТИСТАР АРАЛДЫТТЫЛАР

Бу ытыллыбыт конференция, научнай дьини сэргэ, «уус-уран түһүлгэ» дэмнэ мээһэ ааттаммататын истибит-көрбүт барыта итэйдээх. Бири күдүс данылааттарынан дьон салгылаһа-сылаппанна, Ойуунускай бэйэтиннэ кэлэн инниктээх, илбистээх тылларынан этэ-тыһа турарынын тыһынаабыттарынын инник тэрийдээччилэргэ махтанаахха эрэ сөп. Данылааттар быыстарыгар артистар оһонноон аралдыттылар.

Ол курдук, Российскай Федерация уонна Саха Республикатын үтүөлээх артиһа Симон Федотов «Кэктибэт кэрээ тылларым» дьин Ойуунускай хоһоонноруттан таһыллыбыт композициятын итиннэ-кутуһан туран аһан инниктээрдэ. П. А. Ойуунускай аатынан Саха театрын бири биллэр-көстөр артиһа С. П. Федотов көрөөччү дьүүлүгэр тахсыбыта быһыт уон сылын туолар «Ус саха төрүүр» дьүүлүүгэ (В. Н. Протодинков хомуйан оһоруута, А. С. Ворсов туруоруута) Ойуунускай оруолун ситиһилээхтик арыббатын театры сэргээччилэр билинээлэр.

Саха Республикатын үтүөлээх артистка Зоя Батыанова уус-уран ааһы маастарын быһыытынан көрөөччүлэргэ эмнэ инниктик биллэр. Кини «Иһэм Дьэбдэһин уһуоһар», «Татыһык ылыһыра», «Бу уоттаах бакаалы», «Син бири буолбаат!» дьин хоһооннору бири сүүрэгинэ киллэрэн аахта.

Оттон «Дьулурууар Ньургун Боотур» олонхону грампластинкага уһуларбыт Российскай Федерация үтүөлээх уонна Саха Республикатын народнай артиһа Гаврил Колесов: «Аны Ойуунускай атын хайдахалаах айымнытын кытта билиһиннэрэр саҕа».

лаах нэлэн тураһын», — дьин «Соломон Муударай» кириититтэн быһа тирдэн аһан инниктээриитин халтаһай кулгаахтаах эрэ бары сөхтө-махтайда.

Саха дьон-сэргэтэ кэрэхсир, чахчы да народнай артистка буолуун буолбут Марина Попова нуруот матыһыгар «Дирбэни-дирбэни күнүргэ», «Үрүн туллук инн мөлбөстүүр» (А. Софронов тыллара) ырыалары толортоон ытыс тыһынан доһуһуолланна.

Бэйэбит улуусун оһуолаларын үөрэнээччилэрэ, соторутааһыта ытыллыбыт Ойуунускайга аналлаах ааһылар кыһылаахтара Тина Андреева (Арыылаах), Катя Моисеева (Болтоһо) артисттаран хаалсыбаһа наһаннар, бар дьонго сөхтөрдүлэр.

УТУӨ ДЬОНҔО — БАРҔА МАХТАЛ

Сардаана Платонова Ойуунускай, филологическай наука кандидата:

— Мнэхэ, Ойуунускай сөбөһөх хаалбыт хаан сыдааныгар, хоһолтооһо да, үөрүүлээх да түгэн үүннэ. Аһам сүүс сылын көрөс Тыл, литература уонна история институтугар кини үлэлэргэ бөчөккө бэлэмнээлэр. Мин бэйэм онно үлэлиһин, 20 сыл фольклорга үлэлэстим. Айымныларын I тома таһыта. Бу күнүргэ II том тахсыахтаах. Олонхото быһыт туспа инниктэни кыһан тахсыбата — хомойорум ол баар. «Ньургун Боотур» — саха дьонугар дьобун бэлэх буолуо этэ.

Билиги бөлөхтүт инник сүрүн сөргүтүһэн Ойуунускай айымныларыгар архивнай фонд тэриһин буолар. «Ойуунускай фонд» тэриһинэ Бастаах көмөдөр кириэн эрэллэр. Фонд сыалынан-сөргүтүн П. Ойуунускай айар үлэтин инниктэни саҕа нэрийдикс таһаары, эдэр литератордары, учунайдары нөбүлээһин буолар. Литература, искусство, наука билиһиннэри олохтоотубут. Бу аһыһын 15 күнүгэр, аһабыт реабилитацияламмат — инник төрөөбүт күнүгэр, фонд презентацията буолуохтаах.

Сэри тыһаһыһаах көмингэр, сут-кураан буулаабыт 1943 сылыгар Чурапчыга кэлбитим. Чурапчы дьон аһаһчылаан улаатыннарбыттар инниктэргэ — барҕа махтал! Ол кэмгэ хайдах дьон буолбутун туһунан аһан-саһан, аһаар сыһыһааһы ыһыталаһан мемүар суруйар саһалааһын.

Ойуунускай төрөөбүт нуруотуттан инн да хаһан да билиһан ылыһ суоҕа.

АЛҔЫС БАҔА АРЫЫЛАНЫН

Саха бири чулуу уола П. А. Слепцов — Ойуунускай төрөөбүтэ доһ-курдук үлэ буолбутун бэлэтээн, сүгүрүһэ ытыллар улуустааһы научнай уус-уран түһүлгэ бири күннээх үлэтин түмүктүүр түһүмүгэр Ойуунускай чугас аһахтары, ыһырыһаах ыһадыттары алгыс этэн атаартаһын буолла.

Улуус дьаһалтатын баһылыга Н. С. Сицев Ойуунускай кыһыгар С. П. Ойуунускай, инник кыһыгар М. А. Николаева, кэрэгэ Акулина Николаева төрөппүт уолугар Н. Н. Павлова өйдөбүннүк сүрүктэри уонна биридин кыһа тириһин бэлэтээтэ. Оттон Хайахыт инниктэни дьаһалтатын баһылыга Н. Д. Понсеев Сардаана Платонова уонна Мария Алексеевна ити инниктэни оһоро, үлэни сыдыһыттары бэлэтэһэр убаһа биэрэллэрин туһулуур кумааһыны инниктэригэр туттарда.

Конференция үлэтигэр ытыһыны ылбыт учунайдарга Е. И. Коркина, Г. Г. Макарова, П. А. Слепцова, ыһадыттар — ыһаһаһаах кыһаһаас Д. П. Лазарева, соторутааһыта народнай суруйааччы үрдүк аатын ылбыт В. С. Яковлев — Далаһа, Саха Республикатын Государственной бирэһиниятин лауреата буолбут В. Н. Егоров — Тумарчада өйдөбүннүк бэлэтэр туттарыһыһылар.

Улуус дьахталларын аһтарыттан В. Д. Пинигина Сардаана Платонова аһаарчаһ уонна Чурапчытааһы история, этнография музейыттан Ойуунускай эдэх хаартыһаһын бэлэтээтэ «Аһам бу хаартыһаһын уонча сыл экириһтиһим. Күндү бэлэхтин инн муһура суох махтанаһын», — дьитэ Сардаана Платонова.

С. П. Ойуунускай сотору ЮНЕСКО нөтүө Платон Ойуунускай сүүс сылын бэлэтэһэр, кэрэһтиһэр түгэнгэ кытта Мария барыра сыдыһар. Киннэхэ ситиһини, дьобу-сөргүнү барыһаһыт.

П. А. Ойуунускай чурапчылары кытта (хаһаһаан уһа): бастаах кэһкэ — Местников Р. Н., Белая М. Г., Захарова Н. К., Кампеев Н. М., инник кэһкэ — Толбонова Мария, Слепцова М. А. (Ойуунускай балта), Белая Мария, Ойуунускай Татьяна, Кампеева М. Ст., үһүс кэһкэ туһаһар — Савин С. А. (Күн Дьирбэһи), Белая Г. К., Ойуунускай П. А., Кампеев М. К.

Эбэрдэлиибит

Күнү көрдөрбүт күндү ийбэтин, эбэтин ИО-НОВА Дария Семеновна 80 сааһы туолар үөрүүлөөх юбилейинан ийбэтин-эбэтин эбэрдэлиибит. Баарабыт кырдыары билимдэт кытаанах доруобуяны, үөрүүлүү аргыстаах улун дьоллоох олоху, өссө дор сылларга сиэнэрин сүрдүн мичээрдеринэн кынаттан үөрүү үөһүгэр сылдыаргар, билиэх кыһамныг, үтүө сүбэтин убаабаат махтал-бытын тирээрдэбит.

Оболорун, кийинтирин, күтүөттэрин, сиэнэрин.

х х х

Таптылар бэлтибин, эбэтинбитин Александр Павлович уонна күтүөтүтүн Алексей Петрович ПОПОВТАРЫ 65 саастарын бэлэтирин уонна биригэ олохторуга 45 сыла туолар күнэринэн ис сүрэхтэн эбэрдэлиибит. Баарабыт кытаанах доруобуяны, олохторут, сиэнэрин дьоллооругар өссө үбүлүн олохторугар.

Эбэтинбит Аана, Катя, Прокопьевтар, Харлампьевтар, Демьяновтар.

х х х

Таптылар олохун, кэрэмшин, ийбэтин, эбэтин, эбэтинбитин АФА-НАСЬЕВА Зоя Ивановна 55 сааһы туолар үөрүүлөөх күнүнэн ийбэтин.

«МАЛРЫКЧААН» КҮӨХ ЭКРАНА КӨРДӨРӨР

Сэттин 6 күнүгэр, субботага

1. Сопунвар.
2. Таатта улуунун уусуран самодействительной

БИЛЭРИНЛЭР

Республикада албах олохтоох дьахтарга 6 уонна онтон албах олохтоох ийэлэр (бэйэ төрөтүт, ийиит) олохтоох дьахталарыгар кэлэн учуонай тураргытыгар ыгырабыт.

Улуус киини олохтоохторо дьахтар дьэтин 7 №-дэх кабинеттарга кэлэн дьахталарга специалисттар уучуокка турабыт.

Дьахтар дьэтин уонна демографическай политика бөлүгүсү тарыгар өтөл.

Чурапчы с. Коркин уул. 50-гар «Саргылаана» чааһынай предприятие «Саргылаана» маҕаһына үлэтир. Үлэтир кэмэ 10 чаастан 19 часка диэри, эбэти 12-14 ч. Өрөбүлэ бэнидизиникэ.

Редакторы солбуйааччы М. Н. СИДОРОВА.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапчы, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-332, отделы — 21-265, общий — 21-505.

ник эбэрдэлиибит. Эбэти чэтин доруобуяны, билигин уонна аймах-бэлэ дьонун үөрүүлүүтүн өссө үбүлүн сылларга үлэстэргэр, сиэнэрин уонна хос сиэнэрин таптааах эбэлэре буолангыт күнүг кинилэргэ тахаарыгар, күн сири-сырдыга мэлдьи үөрүүнү тосхойоругар баарабыт.

Ийэ, кэргэн, оболорун, сиэнэрин, балтын, быраатын, кийинтин, күтүөттэрин.

х х х

Күн сири көрдөрбүт күндү ийбэтин, ийбэтин, эбэтин, Хайахсыттан олохтор дьэ олохтоотун, 12 сиэн эбэтин, эргин туйгунун, үлэ ветеранын ЛУКИНА Мария Николаевна 55 сааһы туолар юбилейинан ис сүрэхтэн ийбэтин эбэрдэлиибит. Үтүө сүбэ, аламаай дууһа, сайаас санаа, сылаас сыйынын ийи барыта махтал буолун. Баарабыт үөрүүтүгэр кырдыары, малдыары билбэккэ өрүү билигин кытта биригэ үөрө-көтө сылдыаргар, сүбө-аха буолан оболорун, сиэнэрин кытаары үбүлүн дьоллоох олоху олохторугар баарабыт.

Хайахсыттан кэргэн, Үөһэ Вулууттан Катя, Андрей, Хатастан Сардаана, Петр, Павловкайтан Мария, Михаил, Сылтан Ольга, Гавриил, Чурапчытан Полина, Александр уонна бары сиэнэрин.

концерт. 3. «Гриззли Адамс» уусуран киинэ (АХШ).

Олохтоох телевидение-нэн биэринилэр нэдиэлэ ахсын сараада уонна субботага киинэ 7 чаастан көрдөрүлүөхтэр.

АТЫЛЫБЫТ

Көбүнчөлөөх 2 оту (5 тонна) утары харымга суулаах атыллыбыт. От уонна атырдыах ийдарыгар оттоммут өт. Наадылааччылар Чурапчы сэт. Западная пер. 1 «а» №-гар Миронов кытта көпсөтүн.

х х х

ГАЗ-3А3, ГАЗ-3307 автомашиналар добоной тастара атылланар. Сыланта — 115 тыһ. солк. Тел. 21-031.

Дуобат Федерацията сылаады түмүгү таһаарда, кэлэр сезон бастаан чыолкайда. Күрэхтэниилэр, биллэрин күрдүк, сыла эргичи тохтооонко ытыллылар. Ийбэтин дуобаттыан баалаахтарга кыагы биэрэр барыла олохтуун. Ийбэтин эргичи улууска үбүс сыла эргичи чемпионата үс лиганын ытыллылар. Ону таһаан начальнай кылаастарга, өртө олохтоолорго, ветераннарга, дьахталларга чемпионаттар тусла үгэс быһытынан ытыллылар.

Ааспыт сыла дуобат улуус 8 бастык оонньоочу күрэхтэниитин спорду сөргөтүөчүлөр, олохтоохторо көрдөрүтэр. Быыл ити күрэхтэниити таһаарып өссө күрэхтэниитин сүрдүгэр, дьон көрөхсүн түһүлүтүнэн ийбэтин баалаахтыг. Ийбэтин спортмен матчы оонньоочула ханна баарар ийбэтин кыагы барыан, өссө кинилэр сөргө биэрэхтэрин, георгийн көрдөрүөхтэрин. Оболору дьарыктыырга көмөлөхүөхтэрин сөп. Чурапчы — Таатта күрэхтэниити 1949 сылтан саада ламаа. Быыл 45-с күрэхтэниити Күөл сэттинэтигэр ытыллыла. Кинилэрдэн 64 дуобатта күрэхтэниитигэр 36:62 ахсаанын хотторон турабыт. Ол кэинтэн 64 эбэти 100 дуобатта көрүөхтэниити кылаарыт да, дьоммут ылына ийбэтин.

Кэлэр сылтан билин дуобатчытарбыт таһаарып таһаарып күрэхтэниилэргэ кытаахтаахтар. Ийбэтин сибэстээн 100 харахтаах, америккай уонна бразильскай дуобаттар суолталар үрүтүн өйдүөх тустаахтыг. Билигин оонньоочу 64 харахтаах дуобаттыан аан дойдуга таһаарып кыра. Ону сааһыбыт дьарык спортменнар санааларын түһэрбэккэ, атын дуобаттыан утумнаахтыг дьарыктыах тустаахтар. Ааспыт сезонга тэрилтэлэр салайааччылар дуобат күрэхтэниитигэр

ситиһиллэхтиг кытаахтыг спортменнары, бастык тренердери олох саада-таһаарыгар, аан дойдуга үбүс таһаарыг кытаахтыг ийбэтин спортменнарга, тренер дэргэ үбүс таһаарыг, дьахталарын бэлэ-тууах олохтуун.

Быыл дуобат секцияларын дьарыктар олох эбэтигэр. Ону тренердэр ийбэтин кинилэр таһаарыг утумнаахтыг сайыннарыг

сорох дьон кинилэргэ хаалаахтарын эйбэ сөп. Ону буоллаахына, дуобат Федерацията бэлэ-тууах дьарыктарыг олохтуун баалаа. Быылгы ийбэтин спорт мастара 41, бастык разрядтаах 30 киһи кинилэ. (Кытаахтыг: см — спорт мастара, см — спорт мастара, 1 разр. — см — спорт мастара, кандидат нормативы толо-

разр. — см), Н. Н. Сивцев (1 разр. — см), митан алларга бары бастык разрядтаахтар Н. А. Никитин, Е. Е. Сивцев, А. К. Олов, В. Н. Петров, Т. И. Феодоров, Д. Ф. Чепалов, Ф. В. Коркин, М. Н. Олов, С. М. Сленцов, П. С. Носов, В. В. Дмитриев, Н. Е. Макаров, М. П. Эверстов, Н. Н. Еленов, А. П. Макаров, М. В. Пилипин, В. Г. Федоров, П. К. Дорофеев, Костя Барашков, П. Д. Легинов, П. Е. Барашков, Н. Г. Кривошапкин, Н. И. Чичагваров, И. Л. Говоров, Н. С. Жирков, Г. Н. Аммосов, Н. Р. Барашков, П. А. Варламов, Алеша Листинков, А. В. Захаров, А. С. Таныков, А. Г. Габашев, Д. С. Постников, И. Игнатьев.

Дьахталарга: З. А. Петрова (см) чемпион, М. Н. Бардынькова (см), С. Д. Осипова (1 разр.), А. Г. Кузьмина (см), Д. П. Кладкина (см), Ася Решетникова (см), Маша Богданова (см), Дося Сленцова (см), Натаня Матвеева (см), Т. С. Еврафова (см), бастык разрядтаахтар Р. Е. Максимова, М. Е. Карпузова, З. Н. Кладкина, Е. И. Абрамова, Алена Иванова, Соля Захарова, А. В. Седалищев, Анда Хатылаева, Сета Седалищев, А. И. Иванова, Аня Владимировна, Надя Попова. Үс бастык оонньоочу улуус чемпионнара, Оттон А. Г. Кузьмина — студентка, Чурапчы киини көмүсүөхтэ.

Дуобат бастыктыан саалаар таптылар дьарыктары. Кыра олохтуун пенсонерлар тийэ быһылы ситиһиллэрбит билиэх кыаһыга дуулуур, кыах толору баарын көрдөрөт. Ити кинилэрин өссө чингэтибит, сайыннарыбит бастык уочараттаах соруктуунаах буолар. Сага сезонга барыгытыгар утумнаах дьарыгы, күрэхтэниилэргэ үрдүк ситиһиллэри баарабыт.

Петр КАЛАЧЕВ, дуобат Федерациятын председатели.

Дуобат

Сага сезон, сага сорукутар

сорука турар. Спорду сөргөтүөчүлөр, тэрилтэлэр салайааччыларга спонсордун саада ийбэтин аан дойдуга таһаарыг, дуобат оонньоочула салгы сайыннарыг күүс-көмө буолуохтара дьон эргичи баарылар.

Аны быһылыгын саалаар биригэ саалаарыг кинилэрибит. Аан дойдуга уонна Россия сааһымына ийбэтин дуобатта бастык ийбэтин күрэхтэниилэргэ кытаахтыг бастыктыан ийбэтин ситиһиллэрбит. Рейтинг системата билиэх ситиһиллэрбит ийбэтин ийбэтин ааппыт сылаагы чемпионаттар түмүктэринэн олохтоох дуобат. Бастык лигада 18 киһи оонньоочу. Сыл устата мөлөхтүг кинилэрибит ийбэтин ийбэтин лигада түһүөхтэ. Ол оонньоочу ийбэтин лигатын үс киһи бастыктыг таһаарыг, Ийбэтин лигада бастык разрядтаахтар (эбэти нормативы толо-рон баран докумуну суох сылдыааччылар) уонна бастык лигатын түспүт кандидаттар оонньоочулар. Оттон үбүс лигада ийбэтин разрядтаах улахан дьон уонна олохтор кинилэрибит. Лигада ийбэтинтэриг

рон баран сылдыар оонньоочу, докумуну ыла алыг.

Бастык лигада: П. Н. Калачев (см) чемпион, Вася Кычкин (см), Коля Кычкин (см), Ганя Колесов (см), З. П. Барашков (см), Н. П. Пилипин (см), Е. Н. Ефремов (см), Р. М. Седалищев (см), Е. М. Монастырев (см), Е. П. Попов (см), И. М. Лазарев (см), Н. Ф. Попов (1 разр. — см), И. Н. Новгородов (см), К. Д. Монастырев (см), С. С. Пилипин (см), Стас Контеев (см), Н. И. Кузьмин (см), Г. И. Ветерон (см), Маша 13-с нүмүртэн кинилэрибит улуус ааппыт чемпионатыгар араас биригэниэн кытаахтаах спортсменнар.

Ийбэтин лигада: Р. Н. Владимиров (см) чемпион, И. Е. Иванов (бастык разр.), И. И. Попов (см), Ю. Н. Попов (см), Сережа Новгородов (см), Саада Филатов (см), Вася Филатов (см), Рома Федоров (см), Рома Габашев (см), О. Т. Варламов (см), М. П. Масаев (см), В. М. Тарбахов (см), Н. С. Кривошапкин (см), А. А. Аленцев (см), П. А. Макаров (см), Я. Р. Оконешников (1 разр. — см), К. Н. Павлуцкий (1 разр. — см), Ф. Ф. Смирников (1

СУТУК

Сырдык кугас эриг эбэти манник телефонга аттамыт олох ты. 21-684 биллэргэтигэр бааһа кинилэрибит. Уул. (үлэ чааһы кэинтээн).

«Хатылы» ТОО саладтага, профсоюзнай комитетта таһаарыгта сылаахтыг ВИНУКОВ Константин Кирилович соһумардык олохтоох кэргэннарга, оболору-гар, биригэ төрөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар дьини кутурданыг тирээрдэр.

«Аргыс» национальнай страховоной компания Чурапчытагы филиалы коллектив урукку үлэтигэр Артемьев Феодосия Афанасьевна таптыр уол. МАТВЕЕВ Владимир Константинович эдэр сааһыгар хомолтоохтук олохтоох, дьини кутурданыг тирээрдэр.

Культура улуустагы управлениета, профкома, управление киинэга отдела киномеханиктар Ириг Николаевна уонна Василий Дмитриевич Монастыревтарга таһаарыг олохторо

ЕГОРКА

Ырахан ырыгын олохтоох дьини кутурданыг тирээрдэр.

Кийиниитигэр, сааһыгыннар: Мырыла детсадыг үлэтигэр Элеонора Николаевна Сибирякова киһи таптыр ийбэти Сунтаар улуус олохтоох

ЕВСЕЕВА Дария Алексеевна ырахан ырыгын олохтоох дьини кутурданыг тирээрдэр.

Посельскайдар, Сибиряковтар, Егоровтар, Муоматтан Кульковтар.

Учредители (соучредители) газеты — Редакция, Администрация улуса. Национальнай издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Автордар санааларын кытта редакция санаата биригэ буолуомун сөп. Газета издаётся на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты: 54907. Объем — 1 усл. печ. лист. Тираж — 3339.

Зарегистрирована Саха (Якутской) региональной инспекцией по защите свободы печати и массовой информации.